

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Niet Adam heeft zich laten verleiden, maar de vrouw... (1 Tim. 2:14)

Oordeel van een kerkvader

De vrouw is de deur des duivels: door háár is de zonde in de wereld gekomen! Het was de kerkvader Tertullianus die „de” vrouw van deze weinig vleiene benaming voorzag. Geen wonder dat we nooit van kerkMOEDERS horen, zelfs niet in het geval van Augustinus' moeder. Intussen was Tertullianus geen vrouwenhater: hij was getrouwd!

De oorzaak van zijn weinig lovende bewoordingen zal wel gelegen zijn in wat Paulus schrijft: „Adam heeft zich niet laten verleiden, maar DE VROUW is door de verleiding in overtreding gevallen” (zie 1 Tim. 2: 13-15).

Paulus' woorden hebben heel wat teweeg gebracht. Het zou me niet verbazen als ze een rol speelden bij het ontstaan van het celibaat. Het „cherchez la femme” (er zal wel een vrouw achter zitten) zal er ook niet vreemd aan zijn.

Maar vooral: deze woorden zijn reden-gevend voor Paulus' persoonlijk verbod: „...ik sta niet toe, dat een vrouw onderricht geeft of gezag over de man heeft”. Zo staat het er, ja. Maar vergeet we de achtergrond niet! Efeze, rijke toeristen- en havenstad; de tempel van Artemis (Diana), een der zeven wereldwonderen. Mannen, mede door alcohol licht ontvlambaar en agressief; vrouwen opgetuigd als kerstbomen — lees er de brief (en Hand. 10) maar op na. En zet ook eens naast elkaar: „groot is de Artemis der Epheziërs” en „groot is het geheimenis der godsvrucht” (Jezus Christus); Hand. 19: 29 en 1 Tim. 3: 16. En Paulus' doel:

DOOR
E. R. POSTMA
EINDHOVEN

„hoe men zich behoort te gedragen in het huis Gods, dat is de gemeente van de levende God, pilaar en sokkel der waarheid” (3: 15; vgl. 2: 3-6).

Een r.k.-visie

Goed, Paulus schrijft dus: „Adam heeft zich niet laten verleiden, maar de vrouw is door de verleiding in de zonde gevallen.” Hoe leest nu bijv. een rooms-katholieke uitlegger dit? Wel, zegt die, ook Adam heeft gezondigd — zo staat het in Rom. 5: 12 v.v. „Maar Adam werd niet door de beloften van de slang misleid, zoals Eva. Adam

gaf gehoor aan de uitnodiging van de vrouw. De nadruk wordt dus niet gelegd op het feit dat de vrouw het eerst Gods gebod overtrad, nee, de nadruk ligt op het feit dat ze door misleiding ten val kwam (luisterde naar de duivel). De vrouw wordt dus makkelijker misleid dan de man en is volstrekt niet in staat om te leren en te leiden, maar moet onderricht, geleerd en geleid worden” (einde citaat; Jos Keulers, De brieven van Paulus, II, pag. 164 v.v.).

Dus: omdat de vrouw makkelijker misleid wordt door de duivel dan de man, moet ze zich stil houden in de gemeente. Een niet ongebruikelijke verklaring: het staat er dan toch maar, is 't niet? Maar ik stel er wel één vraag bij: was „de” vrouw dan de zwakke plek in Gods goede, eigenhandige schepping? Was Adam zeer goed en Eva iets minder? Had zij een speciale zwakke plek, waardoor ze meer vatbaar was voor verleiding dan „de” man?

De man had er dan in elk geval ook een. Zijn zwakke plek was dan, dat hij door de knieën ging voor de vrouw...

Een gereformeerd oordeel ...

Nu ja, u denkt misschien: dat is een rooms-katholieke visie. Vergis u niet. Ik zal een andere citeren — het gaat over het gezag: „In kinderen vindt men ongehoorzaamheid soms best leuk. Ja er zijn moeders zo verdwaasd dat ze insubordinantie (weerspansigheid) tegen schoolmeesters aanmoedigen en erom lachen als een kind van zijn heldendaden tegen de onderwijzer vertelt, en die soms zelfs meedoen om nieuwe guitenstreken te verzinnen. Bij een moeder vindt ge dat in de regel sterker dan bij een vader. En dat komt weer daar vandaan dat de moeders, door de vergoding in deze eeuw misleid (bedoeld is de emancipa-

Inhoud

- 121 Ds E. R. Postma,
Niet Adam heeft zich laten verleiden, maar de vrouw...
- 122 J. M. Mudde,
Evangeliseren in onze situatie (2)
- 123 A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 124 Prof. dr J. Veenhof,
Ds O. Noordmans over de vrijmaking
- 124 D. W. L. Milo,
Schotse avond
- 126 T. Hoekstra,
Over oorlog en bevrijding
- 127 Mr J. Meulink,
Boekbespreking

tie, P.) er eigenlijk om lachen, als men haar nog aan komt met de ordinantie Gods, dat de vrouw aan haar man onderdanig heeft te zijn (...) Het is nog altoos Eva die in het eten van de verboden boomvrucht, heus, zulk een kwaad niet zien kan, en daarom er schik in heeft om in zo kleine zaak tegen het gebod in te gaan en toe te geven aan haar lust. De Schrift getuigt het dan ook zelf in 1 Tim. 2: 14: „Adam is niet verleid geworden, maar de vrouw, verleid zijnde, is in overtreding geweest.” En diezelfde geest zit ook thans nog in de vrouw. Dat deze geest van verzet veeleer van de vrouw dan van de man uitgaat, is heel natuurlijk. Immers de vrouw is de zwakkere en de vrouw is het creatuur, dat met zelfbewustheid onder een ander is gesteld, terwijl de man wel geroepen werd om onder God te staan, maar tevens boven de vrouw werd gesteld” (einde citaat).

En nog een ...

U merkt het: volgens Abraham Kuyper (hem citeerde ik; E Voto IV, pag. 87 v.v.) is de vrouw van nature meer vatbaar voor verleiding dan de man. Het is „heel natuurlijk” dat de vrouw, als de zwakkere, zich door Satan heeft

Werkmogelijkheden bij evangelische organisaties

De Evangelische Alliantie heeft besloten om in het kader van het Jaar voor de Jongeren te starten met een vakaturewijzer voor jongeren. Iedere twee maanden heeft zij als onderdeel van het blad Idea (Informatiedienst evangelische alliantie) een rubriek met vakatures — „vakaturewijzer” —. Iedere nieuwe uitgave zal voorzien zijn van nieuwe mogelijkheden om bij evangelische organisaties werk te verrichten. De vakatures variëren van betaalde banen, banen — ondersteund door een vriendenkring —, en vrijwilligerswerk. Iedereen die interesse heeft kan een Idea met vakaturewijzer gratis aanvragen bij de Evangelische Alliantie. Hoofdstraat 55, 3971 KB Driebergen. Telefoon 03438-13693.

laten verleiden en dat is nog altijd precies zó: ze heeft er zelfs schik in...

Nog een citaat. Nu van de oude professor W. Geesink. Hij stelt: „De goddelijke ordinantie voor Eva's verhouding tot de man, hem te zijn tot een hulpe, had de vrouw overschreden. Eva had zich niet alleen van haar man geëmancipeerd (! P.) om aan de slang te gehoorzamen, maar bovendien nog haar man tot zonde verleid. Daarvoor nu wordt ze door God gestraft, gestraft met een aan krankheid grenzend verlangen naar de man en met schier slaafse onderworpenheid aan de man.” En „dat het gezag van de man ontaardde in despotisme is een gevolg van de zonde, *de zonde van de vrouw* (! P.). Een straf Gods, over Eva uitgesproken toen de HERE na de val tot haar en in haar persoon tot *het ganse vrouwelijk geslacht* van de man zei: Hij zal over u heersen, Gen. 3 : 16.” (W. Geesink, Van 's HEEREN Ordinantiën, 2e ed. IV, pag. 11 v.; cursivering van mij, P.).

Vragenderwijs

De „gangbare mening”, gevormd o.a. door verzet tegen de emancipatie, is blijkbaar: de vrouw is de zwakkere, de vrouw wordt makkelijker misleid dan de man; dus is de vrouw volstrekt niet in staat om te onderrichten en leiding te geven – integendeel. Mijn vraag: staat in de Schrift dat „de” vrouw op dit punt zwakker is dan „de” man? Is dat een „scheppingsordinantie” – wat dat ook zijn mag? Is zij daardoor tegelijk de zwakke plek in Gods schepping? En is dat dan de grond voor een gebod dat de vrouw *te allen tijde en overal* is uitgesloten van onderricht geven in de samenkomst van de gemeente?

Verder: blijft dit aan „de” vrouw toe- en aangerekend? Heeft gegeven en vergeten zelfs in het N.T. een grens? Is de verzoening door Jezus Christus voor een vrouw minder volledig, minder *vé* gaand dan voor een man? Moet je dit in mindering brengen op het „in Christus is noch man of vrouw” (Gal. 3 : 28) en op het „er is geen aanzien des persoons bij God” (Ef. 6 : 8 e.a.)? Mensen liggen geknield voor God en „aanzien des persoons” is dit, dat God je bij de kin optilt en je even aankijkt. Zegt Hij dan: „O, ben jij een vrouw? dan moet je nog even praten over Eva en over verleid worden en zwakker zijn – daar moet Ik mee oppassen...”?

Is wat toen gebeurd is, zó *vé* dragend dat „de” vrouw overal en ten allen tijde geen leiding mag geven in de gemeente?

Evangelisatie in onze situatie (2)

In een tweetal punten zouden we het voorafgaande samen kunnen vatten:

1. De gemeente van Christus leeft nu boven alles in zendingsaeoon, een evangelisatietijdperk. Gemeente-van-Christus-zijn is daarom onlosmakelijk verbonden met gemeente-naar-buiten-zijn. Hiertoe is de gemeente geroepen.
2. De wijze waarop we het evangelie naar buiten uitdragen zal per situatie verschillen. Nu aan grootschalige acties ernstige bezwaren kleven zullen we naar andere mogelijkheden moeten zoeken om ongelovige medemensen op een directe en persoonlijke manier met het evangelie in aanraking te brengen.

Uitgaande van het gebod en ziende op de situatie willen we vervolgens in een tweetal punten proberen duidelijk te maken hoe o.i. het evangelisatiewerk in de huidige situatie concreet gestalte kan krijgen. Allereerst denken we, dat iedere christen zich moet inspannen om in zijn/haar gezin, kennissen- en werkkring de mogelijkheden aan te grijpen, die God schenkt om het evangelie te verkondigen. Dan valt niet te denken aan een geforceerd en te pas en te onpas noemen van de naam van onze Heiland, maar vooral aan onze levensstijl, die getuigenis aflegt van het vernieuwende werk van de Heilige Geest. O.i. is dit de meest primaire en meest wezenlijke manier waarop de gemeente van Christus het evangelie heeft uit te dragen. We kunnen ons hierbij helemaal aansluiten bij de opmerkingen die ds De Jong in zijn tweede artikel maakte. In een ander verband hebben ook wij hiervoor gewezen op 1 Petrus 3 : 15 en 3:1, 2. We stellen ons voor dat ds De Jong 1 Petrus 2 : 11 en 12 voor ogen zweefde: „Geliefden, ik vermaan u als bijwoners en vreemdelingen, dat gij u onthoudt van de vleselijke begeerten, die strijd voeren tegen uw ziel; en dat gij een goede wandel leidt onder de heidenen, opdat zij, nader toeziende op datgene waarin zij u als boosdoeners lasteren, op grond van uw goede werken God mogen heerlijken ten dage der bezoeking” (verg. Matth. 5 : 16!).

Toch menen we, dat ds De Jong een al te groot accent legt op het defensieve en de voorzichtigheid. Naast het kader waarbinnen hij over het evangelisatiewerk spreekt – de verkiezing – hangt dit mogelijk ook samen met het feit, dat hij de Schrift vooral opent bij 1 Petrus – uitgezonderd een verwijzing naar Ef. 5 : 16. De situatie van die „vreemdelingen in de verstrooiing” laat zich echter niet geheel met de onze gelijkschakelen. Het is waar, zij namen – net als wij nu – een

DOOR J. M. MUDDÉ APELDOORN

minderheidspositie in. Maar tevens verkeerden zij in een positie waarin laster en verdrukking elkaar al heel dicht naderden. Verg. bijvoorbeeld 1 Petrus 4 : 12 v.v. En in zo'n situatie verkeren wij (nog) niet; we zijn al wel een belachelijke minderheid, maar nog geen belasterde. Opmerkelijk is het dan ook dat in de brieven van Paulus waarin geen sprake is van christenvervolging een groter accent ligt op een actieve opstelling temidden van de ongelovigen. In Ef. 6 : 14, 15 gebiedt Paulus: „Stelt u dan op... de voeten geschoeid met de bereidvaardigheid van het evangelie des vredes” hetgeen volgens Prof. dr J. P. Versteeg stellig ziet op de bereidheid om het evangelie uit te dragen.³⁾ Ook kan gewezen worden op Kol. 4 : 5, 6: Gedraagt u als wijzen ten opzichte van hen die buiten staan, maakt u de gelegenheid ten nutte. Uw spreken zij ten alle tijde aangenaam, niet zouteloos; gij moet weten hoe gij aan ieder het juiste antwoord moet geven”. Deze houding is voorzichtig, maar niet defensief. Ze vereist van onze kant een actieve attentie; voordat we het weten verkeren we opeens in een situatie waarin de ander een ongedachte openheid voor Gods Woord heeft, ondanks z'n schijnbare afwerendheid. Hierbij moet de agressie van het na-oorlogse evangelisatiewerk ons geheel vreemd zijn; het gaat om een actieve attentie.

We willen nog een concretisering maken. Naast het persoonlijke getuigen is het ook goed om

³⁾ Prof. dr J. P. Versteeg, De bijbelse fundering van het zendingswerk in „Gij die eertijds verre waard”, pag. 55, Utrecht 1978.

evangelisatiewerk gemeentelijk te organiseren. Hierbij denken we, zoals uit het voorafgaande al bleek, niet aan grootschalige acties, maar aan kleinschalige vormen van evangelisatiewerk en hulpverlening. Te wijzen valt op jongerenwerk onder scholieren, het zg.n campingwerk, de verschillende vormen van kinderevangelisatie, opvang van drugsverslaafden, deur-aan-deurwerk enz. In de praktijk blijkt dat deze vormen wel degelijk perspectief bieden. Er zullen heel wat mensen met praktijkervaring zijn, die met mij kunnen getuigen, dat er onder deze verschillende „doelgroepen” gehoor gevonden wordt.

Toch zijn deze vormen niet per definitie succesvol. In het evangelisatiewerk bestaan geen succesformules; steeds weer zijn we afhankelijk van God, die de wasdom moet geven. Maar dit betekent niet, dat we het op moeten geven, wanneer een bepaalde weg dood blijkt te lopen. Ziende op de *opdracht* zal er gezocht moeten worden naar nieuwe mogelijkheden.

In verband met de huidige praktijk zouden we een paar dingen willen aanstippen:

– Een van de echte problemen in het kinderwerk is het gebrek aan continuïteit tussen kinderen tienerclub en de kerk. Al te dikwijls verliezen we de kinderen na het verlaten van de club uit het oog. Met vele honderden kinderen die de clubs bezochten is er geen contact meer. Zou het een oplossing zijn, wanneer er nauwere banden ontstaan tussen de binnenkerkelijke verenigingen en de evangelisatieclubs? In een heel vroeg stadium komen de kinderen dan al in de sfeer van de kerk. Een begaanbare weg? Of zijn er nog andere mogelijkheden? Voorwaarde is, dat elke gemeente bereid is ter wille van de uitwaartse gerichtheid bestaande patronen te doorbreken.

– In ons land zijn heel wat Moslims, voor wie het evangelie onbekend is. Het lijkt ons zeer ongepast om hen met het evangelie aan te vallen. Toch komen we hen steeds veelvuldiger tegen, op school, op het werk en mogelijk geven we zelfs les in de nederlandse taal. In het dan zo gek om ons als gemeente te bezinnen – primair vanuit de naastenliefde – op de manier waarop we hen met het bevrijdende evangelie kennis kunnen laten maken?

Onlangs werd in de „Perschouw” van ds O. Mooiweer een prachtige aanzet gegeven.⁴⁾ Het deur-aan-deurwerk, is dat in onze kerken niet een wat ondergewaardeerde vorm van evangelisatie? Echt, het hoeft niet opdringerig te zijn. Het komt meerdere malen voor, dat er werkelijk een goed gesprek ontstaat. Verder is het mogelijk om na goede voorbereiding deur-aan-deurwerk te doen met als doel het opzetten van een bijbelkring in een bepaalde wijk.

Wanneer we op het bovenstaande terugblikken, dan zouden we nogmaals het woord actieve attentie willen onderstrepen. Uitgaande van het gebod is het ons daar om te doen, zowel op het persoonlijk-spontane als op het gemeentelijk-georganiseerde vlak. En in dit verband willen we nog één keer ingaan op de artikelen van ds De Jong. We vrezen namelijk, dat zijn artikelen onbedoeld een bepaalde onattentheid binnen onze kerken kunnen voden. Hierbij denken we niet aan de mensen, die concreet aan evangelisatiewerk doen, die zijn er gelukkig. Maar ergens hebben we de vrees dat het evangelisatiewerk, m.n. het gemeentelijk-georganiseerde nog maar al te vaak als een vorm van hobbyïsme beschouwd wordt. En dat „men” zo tegen de evangelisatie aankijkt komt, vrezen we, niet voort uit het welbewuste besef dat een ieder zijn eigen gave heeft, maar uit een tekort doen aan het uitwaarts gerichte gemeente-zijn. Met tot gevolg, dat de van God gegeven mogelijkheden onbenut blijven liggen.

Hierachter kan een zekere nonchalance zitten, een voorbijleven aan het volgende apostolische woord: „Want het is nu de tijd, dat het oordeel begint bij het huis Gods; als het bij ons begint, wat zal het einde zijn van hen, die ongehoorzaam blijven aan het evangelie Gods?” 1 Petrus 4: 17. Hierachter kan ook een zekere burgerlijkheid zitten: de weigering om temidden van de dagelijkse werk- een leefwereld werkelijk anders te zijn, werkelijk wel in, maar niet van deze wereld. Toch denken we dat achter het niet evangeliseren binnen onze kerken het meest dikwijls angst schuil gaat. De angst om niet uit je woorden te komen, of om belachelijk gemaakt te worden. Angst voor confrontatie of vervreemding van vrienden en kennissen.

Wanneer ds De Jong nu schrijft, dat God mogelijk zijn aangezicht aan het verbergen is, en dat wij

ons defensief moeten opstellen, dan vrees ik, dat deze passieve broeders en zusters dat als argument kunnen gaan hanteren om te blijven zitten waar ze zitten. En ook het artikel van ds De Jong schiet dan zijn doel voorbij. Daarom denken we, dat in de huidige situatie met klem op de roeping van de gemeente geweten zal moeten worden alvorens

we overgaan tot een analyse van de situatie. Hierbij hitsen we elkaar niet op, nee, we bemoedigen elkaar om onze vrijmoedigheid niet prijs te geven. En we doen het in het geloof, dat de evangelisatie niet ons werk is – dat zou alleen maar tot krampachtigheid leiden – maar Gods werk. Wij zijn slechts middel van Gods verkiezend handelen.

Nieuwe Youth for Christ brochures over kerk, jongeren en evangelisatie

Zojuist zijn de laatste twee brochures verschenen in een serie van 9, door Youth for Christ als handreiking voor gesperk aangeboden aan ouderen en jongeren binnen en buiten de kerk.

Het betreft brochures 'Evangeliseren is nooit goedkoop' (± 16 pag.), van de hand van dr J. Verkuyl uit Amsterdam en 'Als jongeren in de kerk gaan meetellen, wordt die slapende reus wakker' (± 12 pag.), geschreven door dr J. J. Suurmond uit Houten.

Dr Verkuyl presenteert een diepgaande benadering van evangelisatie, waarin de geestelijke dimensies als zelfverloochening naast vriendschap en solidariteit naar voren komen – een aanpak die kenmerkend is voor de schrijver, één van de belangrijkste 'autoriteiten' op het gebied van evangelisatie in ons land.

In de brochure 'Als jongeren in de kerk gaan meetellen, wordt die slapende reus wakker' wordt ook een uiterst actuele vraag opgepakt. Erg waardevolle ideeën ten aanzien van inschakelen van jongeren en het herkenbaar maken van het geloof voor hen, worden aangedragen.

Beide brochures zijn qua inhoud

Redaktie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redaktie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

en opzet goed geschikt voor gespreksgroepen e.d. De tweede brochure bevat bovendien gespreksvragen.

Kosten van de brochures: t/m 10 ex. f 1,50 per stuk (exclusief porto); meer dan 10 ex. f 1,- per stuk (exclusief porto); de hele serie f 12,50 (inclusief porto).

Vertekend beeld

Maassluis ligt in het gewest Rijnmond, dat een miljoen inwoners telt en het havengebied Euro-poort, Botlek enz. dat daarbij hoort, heeft zo'n 80.000 arbeidsplaatsen. In dat gebied heeft een samenwerkingsverband van Ned. Hervormde, Gereformeerde en Christelijke Geref. kerken zegge en schrijve één „industrie-predikant”, ds W. C. Moerdijk, die aan de Chr. Geref. Kerk van Rozenburg verbonden is. Hij sprak op onze gemeentevergadering over z'n werk en hij noemde het een eigenaardig verschijnsel, dat een jongere generatie van werkmensen geen rancunes meer heeft tegenover de kerk. De jongeren zien niet om in wrok, wat de ouderen nog wel doen. Die hebben tegen „de kerk” dat ze te weinig was voor de arbeiders. De arbeiders haakten dan ook in groten getale af en de kerken werden middenstandskerken. Bij de arbeiders was vooral Colijn de kwaaië pier. Maar de jongeren staan weer „blanco” tegenover het geloof en de kerk: ze weten er trouwens zowat niets van af. Ik mijmerde hierop wat voort en bedacht dat dit binnen onze kerken ook zo is.

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

Ouderen spreken nog wel eens over de „synodalen” of over de nare tijden vóór 1969, waarin diepgaande conflicten openbaar werden binnen de vrijgemaakte kerken. Een jonger geslacht hoort daar liever niet over praten en het is niet rancuneus tegenover „hen die ons uitgestoten hebben”. Vroeger kon dat heel diep zitten. Dr J. Zijlstra vertelt in het boek dat naar hem genoemd is, dat z'n vader na de doleantie nooit meer een voet in het hervormde kerkgebouw gezet heeft, ook niet als daar eens een concert werd gegeven. Mijn vader, die bepaald niet kerkistisch dacht, vond het maar zo-zo dat ik als jongen in Leeuwarden naar de Grote Kerk ging als George Stam daar z'n wekelijkse orgelbespelingen gaf. Toen zijn krant een jubileum vierde in die

kerk, moest hij er wel naar toe en hij belde me prompt daarna op: „Ze hebben daar inderdaad een prachtig orgel”. Met dat „inderdaad” haakte hij eindelijk in op mijn jeugdliefde voor dat orgel: zelf hoorde hij het toen waarschijnlijk voor 't eerst, terwijl hij al meer dan een halve eeuw in Leeuwarden woonde. Nieuwere generaties staan hier heel anders tegenover, en ze zijn verbaasd als ze zoiets horen. Toch geloof ik, dat het jonger geslacht wel een bepaald beeld heeft van de kerk, maar het is een vertekend beeld. De jongeren vormen zich een beeld van kerk en geloof naar aanleiding van wat ze lezen en horen van politieke partijen met een C in de naam, of een G of een R. Ze denken soms, dat de „Christelijken” voor de doodstraf voor de apartheid zijn en ze hadden dat niet verwacht. Ze denken ook dat de „mensen van het geloof” voorstanders zijn van kernbewapening en ze zeggen dat ze dit „uit die hoek” niet gedacht hadden. Het beeld dat ze hebben is ongenueanceerd en soms ook vertekend, doch je zit er maar mee. Ze staan beslist niet „blanco” tegenover de kerk. Ze zitten tóch met vooroordelen.

⁴⁾ Opbouw, 29e jaargang no. 5, pag. 44.

Dr O. Noordmans over de vrijmaking

In deze dagen, waarin wij ons opmaken om te gedenken, dat veertig jaar geleden de bevrijding plaats vond, dringt zich ook de herinnering aan op een ander feit, dat veertig jaar geleden plaats greep, nl. de scheuring on de gereformeerde kerken, die bekend zou worden onder de naam van „de vrijmaking”. Het blijft een aangrijpende en raadselachtige zaak, dat juist in het donkerste oorlogsjaar de spanningen binnen de gereformeerde kerken zo hoog opliepen, dat ze via de tuchtmaatregelen, op prof. dr K. Schilder en vele andere ambtsdragers toegepast, op een schisma uitliepen. De beide partijen bestreden elkaar vooral in die eerste jaren scherp en heftig. Toch ontbrak het ook niet aan uitingen, publiek en privé, van mensen, die ervan overtuigd waren dat men in dit schisma niet kon en mocht berusten; ze waren binnen de strijdende partijen maar ook daarbuiten te vinden. Tot laatstgenoemde categorie behoorde de vermaarde hervormde theoloog dr O. Noordmans. Hoe intens Noordmans zich bij het dramatische gebeuren betrokken wist en hoe hij daarover oordeelde, blijkt uit een brief van hem, die hij schreef aan mijn vader, C. Veenhof.

De achtergrond van die brief was een ontmoeting op een congres van de Calvinistische Studenten Beweging. De CSB-congressen waren toen boeiende en drukbezochte ontmoetingsplaatsen van de verschillende richtingen in het gereformeerd protestantisme. Op het congres van 1947 kwam het thema „de kerk” aan de orde. dat door diverse sprekers werd belicht. Mijn vader sprak als woordvoerder van de vrijgemaakten. Het jaar daarvoor was hij professor geworden aan de vrijgemaakte Theologische Hogeschool in Kampen; toen en later heeft hij wat men noemde de „zaaksgerechtigheid” van de vrijmaking onvermoeibaar bepleit. Maar toch liet hij andere christenen en kerkgemeenschappen innerlijk nooit los en als hij over de kerk sprak, wist hij partijdigheid te vermijden en zette hij de zaken in een breed perspectief.

Op de bewuste middag van de 4e september, waarop – onder andere – mijn vader zijn referaat hield, was Noordmans als gast aanwezig. Op 7 september schreef hij mijn vader het volgende:

„De indrukken, die ik verleden week Donderdag bij de discussies over uw referaat over „De Kerk” ontving, willen mij nog niet loslaten. Van beide zijden werd daar zoo waardig, met zooveel beheersing en met zooveel goeden wil gesproken, dat ik diep onder beslag kwam van het tragische van deze scheiding. Als buitenstaander – wat iemand als Nederlands Hervormde toch ook weer slechts zeer ten deele is – leek

DOOR
J. VEENHOF
AMSTERDAM

mij en lijkt mij dit uiteengaan zoo onnoodig, zoo jammer, zoozeer het gevolg van fatale misverstanden, dat ik er bijna geen woorden voor heb. Ik bedoel niet dat er geen verschilpunten zijn. Die heb ik van jongsaf waargenomen in deze beide kringen. Ik ben opgegroeid bij „de Heraut” en heb nog een correspondentie van mijn vader met Kuyper over den Doop uit de 80-iger jaren. Maar dat hierover een kersplitsing moest ontstaan, lijkt mij zoo’n raadselachtig iets, dat ik moeite heb het als een feit te aanvaarden.

U is bij Uw discussie minder formeel gebleven dan uw opposenten. Dit vond ik een voordeel aan Uw kant. U zei sommige zeer sympathieke en behartigenswaardige dingen, die ook voor Hervormden actueel zijn”. Noordmans verwijst dan kort naar enkele punten uit het bewuste referaat, waarvan de tekst niet voorhanden is (mijn vader sprak doorgaans van aantekeningen). Noordmans noemt als zodanig, dat er „trappen” zijn in de leer, dat „meerdere” kerkelijke vergaderingen gereserveerd moeten zijn met tuchttoefening, die in eerste instantie een zaak van mindere vergaderingen is, dat onderscheid te maken is tussen de leer en de regering van Christus. Ook

was hij getroffen door de opmerking: „men moet zijn kerkelijke dienst vervullen en daarmee zijn wij eigenlijk klaar”. Hij vervolgt dan:

„U liet daarmee toonen hooren, waarnaar ik zeer geboeid geluisterd heb en die niet alleen voor Uw kring en voor de thans verdeelde gescheiden kerken van belang zijn, maar ook voor de Hervormde Kerk en voor de heele Christenheid.

Juist daarom vind ik het zoo doodjammer, zoo fataal, zoo onbegrijpelijk, dat uw mensen – en nu bedoel ik ook degenen die momenteel Uw synodalen heeten – daarmee tegen elkaar oploopen en gevaar gaan loopen tot verenging des levens en der aandacht te komen. Dat moet niet en dat mag niet. Dat moet voorkomen worden en voorzover het een feit is, moet het ongedaan gemaakt worden. En niet alleen ongedaan. Het moet meer dan ongedaan gemaakt worden. Er moet

winst uit gepuurd worden. Op korten termijn moeten de beginselen, die U in de discussie naar voren bracht, voor de heele Nederlandsche Gereformeerde gezindheid vruchtbaar worden gemaakt. – Uw conflict lijkt op Rusland-Amerika. Een fatale onafwendbaarheid. Hier moet door Gods hand ingegrepen worden. Wij mogen tot het bittere einde niet doorgaan – zou ik Uw referaat met discussie eens mogen lezen? En ziet U zelf een weg? Gaarne Uw antwoord tegemoet ziende, met de meeste hoogachting”, w.g. O. Noordmans.

Dit getuigenis van Noordmans maakt je stil. Het dringt tot zelfinkeer en hernieuwde bezinning – beide m.i. fundamenteel voor een zinvolle herdenking van wat geschied is, d.w.z. een herdenking die óók vruchtbaar kan worden voor de weg, die wij nu en straks hebben te gaan.

Schotse avond

Een receptenbriefje dwarrelde neer op mijn bureau. In het handschrift van onze arts stond er op geschreven: „Ma 21 Jan reserveren voor Highland Club Dinner”. Een recept is een bevel, zo heeft onze dokter ons jaren geleden uitgelegd. Het is een bevel van de voorhistorische medicijnman, dat moet worden opgevolgd, als je leven je lief is.

Deze zaak werd dus in mijn agenda genoteerd, waarbij de voorpret zich al een beetje deed gevoelen. De Highland Club – moet u weten – dat is de Royal Highland Society te Glasgow, een élite gezelschap van mannelijke Schotten, die elk hun zuivere afstamming genoegzaam hebben aange-toond voor een ballotagecommissie, en die vervolgens plechtiglijk tot het lidmaatschap zijn uitgenodigd, om nog plechtiger te worden geïnstalleerd.

Dat genootschap beoefent chauvinistische zaken als sibbekunde, kennis van tartans¹⁾ en kilts²⁾, Schotse cultuur, historie, dans en zang, vertelkunst en instrumentale muziek. Een aantal jaren geleden zijn de dokter en ik eens samen uitgenodigd, als gasten bij zo’n jaarlijks diner aan te zitten. Sinds enkele jaren is onze dokter zelf lid en ditmaal was ik zijn gast. Een eer, maar vooral een genoegen!

Hoewel zijn spreekuur tot zes uur liep, kwam hij me kwart over vijf halen. Zijn vrouw hield de wacht en een collega van Inveraray zou zonodig bijspringen. Hij voelde dus enig schuldgevoel – zei hij – maar zette dat moedig van zich af, want een plattelandsdokter

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

heeft maar heel weinig vrije tijd, laat staan verzetjes. Vandaag was hij gekleed in kilt en heette weer gewoon Iain – hoewel hij enkele maanden dokter werd genoemd. Maar blote knieën en witte kousen plus een Schotse muts verdragen geen titels. Overigens waren we op advies van onze vrouwen, een iegelijk de zijne, warm gekleed; ik had zelfs twee paar sokken aangetrokken, want warme voeten en een koel hoofd houden een mens gezond, zei de beroemde Boerhaave.

Normaal is het twee uur rijden naar het hart van Glasgow; maar de sneeuw viel in dichte vlokken en het tempo werd steeds kalmer. Precies half acht werden we binnen gelaten – de deuren reeds gesloten zijnde – en vonden nog twee tafelplaatsen open. Men had op ons gerekend. Maar het „binnenpijpen” van de soep – waarbij een spelende bagpiper voor de kok uit schrijdt, als deze

de soep aan de bestuurstafel serveert – waren we misgelopen. Zo ook het tafelgebed, dat hier nooit vergeten wordt; het zal Burns' Selkirk Grace zijn geweest.

Rechts en links aan onze tafel werden handen geschud en voornamen genoemd: achternamen moet je maar van de tartans en kilts aflezen als je kunt. Mijn gastheer Iain wees mij er direct op, dat zijn overbuurman de officiële kilt van de Macleans droeg – terwijl hij zelf de „hunting-dress”, de alledaagse kilt, van dezelfde clan ³⁾ droeg. „Waarschijnlijk is hij een hooggeplaatst persoon”, zei hij eerbiedig, waarop de ander blijmoedig knikte. Daar mijn clan geen kilt kent, was ik maar in donkerblauw gekleed.

Onbegrijpelijk hoe gemakkelijk de contacten gelegd worden in een gezelschap als dit. Standsverschil kent de fiere Schot toch al niet; maar in een besloten club van mensen, die allen op hun bonny old Scotland verliefd zijn, vallen de laatste reserves weg: iedereen is iedereen ter wille, zorgt voor de ander, luistert naar de ander, geniet van het eenvoudige degelijke maal en geniet daarna van alles wat te berde wordt gebracht. Een fles wijn wordt door twee of drie personen gedeeld – maar allen vechten om te mogen betalen.

—o—

Dan wordt de grote bagpipe-solo aangekondigd, wat het eerste applaus uitlokt. De speler – een politie-inspecteur van Glasgow – laat zich al spoedig horen, zij het in de verte. Langzaam komt de scherpe klank van de doedelzak nader, langzaam komt de man binnen, langzaam schrijdt hij door de zaal – zijn aanvangsthema spelend. We horen namelijk een piobreachd ⁴⁾, de hoofdvorm van de bagpipekunst. Eerst speelt hij een langzaam, simpel deel, dat uit enkele steeds terugkerende tonen bestaat. In drie of vier variaties wordt dit thema ontwikkeld: wordt rijker van tonen, rijker van versieringen, groter van spanning, totdat de toonfiguren uitgroeien tot snerpande kreten. Daarop volgt de anticlimax: het beginthema is ook het slotthema, zij het verrijkt en verzadigd door het middendeel. Tegen het einde schrijdt de speler – die tijdens zijn voordracht geen ogenblik heeft stilgestaan – de deur uit. Het laatste wat je van hem ziet is zijn deinende gepliseerde rok in de felrode Royal Stuart tartan. Zijn spel sterft weg aan het einde van de lange gang.

Maar een daverend en langdurig applaus roept hem terug. En hij komt terug, nu zonder instrument

maar met zijn muts op, zoals het oude voorschrift luidt. Hij houdt halt voor de bestuurstafel, saluëert de president, ontvangt van deze de verguld zilveren kelk met een slok whisky en heft deze op, wanneer de voorzitter eenzelfde „quaik” aan de mond zet. Na een heilwens in gaelic rijm drinken beiden hun kelk in één teug leeg, groeten elkaar opnieuw en de ceremonie is beëindigd.

In de nu volgende pauze legt mijn buurman me uit, wat deze solo inhoudt. De eeuwenoude ballade, die uit het hoofd wordt voorgedragen, heet: „De vlam van de wraak” en vertelt van een dorp, dat door vijanden is platgebrand. De climax is gebruikt voor dit verschrikkelijk toneel. Het laatste deel tekent het dorp nog eenmaal, maar nu vernield en met schimmige gezichten achter de verkoolde ramen.

Een nieuwe bijdrage wordt aangekondigd – en daar vloeien de sappige Schotse liederen van Robert Burns door de zaal, gezongen door een begaafde baszanger met groot stemvolumen. Men kent de tekst van elke ballade: sommigen prevelen hem mee, velen zingen zacht een refrein mee en allen zijn er bij betrokken, alsof ze het verhaal voor het eerst aanhoren.

De knappe pianist deelt in elk applaus en het ene lied lokt het andere uit. Het is immers omtrent Burns' verjaardag? En daarom – behalve het knappe lied 'Als ik een rijk man was' uit de musical 'Fiddler on the Roof' – zijn het uitsluitend Schotse liederen. Alleen balladen van Burns. Zelfs een dronkemanslied van Burns – compleet met glas, onverstaanbare taal, onzekere stap, enkele hikken, een boer en een zich moeizaam tussen de ribben krabben inclusief – het geeft een massaal respons van de enthousiaste zaal. Elke Schot heeft een plaats in zijn hart open voor Robert Burns, de ondeugende volksdichter, die nu en dan per abuis in het verkeerde bed stapte, maar wie nooit iets kwalijk genomen wordt. Omdat Burns zijn eigen volk in vallen en opstaan ver-
tegenwoordigt.

—o—

Daarop een lezing met dia's van een der hoofdfiguren van de Schotse „Kamer van Adel”; de instantie die te beschikken heeft over de familiewapens, die regels stelt voor het industrieel gebruik van heraldische tekens en die het gebruik van familiewapens kan verbieden met het gezag van de openbare rechter. Prachtige beelden van roodgerokte en witgepruikte hoogwaardigheden met

Jaarvergadering „Opbouw”

De jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Gereformeerde Persvereniging „Opbouw” zal dit jaar worden gehouden op zaterdag 11 mei a.s. in de Jeruzalemkkerk te Utrecht.

In de morgenvergadering, die ook voor belangstellenden toegankelijk is, zal de heer Dr B. de Vries, fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer der Staten-Generaal spreken over het onderwerp:

Taak en functie van de christen in de Nederlandse samenleving.

Het bestuur

staf en wapenkleden verdragen zich goed met de pas bejubelde zanger van het dronkemanslied. Dit land leeft van tegenstellingen en verrassingen. De ernst zit volgein, de luim heeft een ernstige ondergrond.

Twintig heren staan op, nemen elk hun bagpipe ter hand, vormen een kring en spelen met overgave hun oorverdovende liederen, dansen en marsen. Ze hebben waarschijnlijk niet vooraf samen geoefend – maar allen kennen de tunes en spelen onberispelijk samen.

Twee harmonika's en een piano laten reeksen van Schotse dansen horen, die u wel kent van Beethovens 'Eccossaisen'. Er wordt zachtjes meegeneuried, gestampt en geklapt, maar altijd ordelijk en volstrekt in de maat; er wordt gedeind, gewiegd en gelachen. Schotse kunst zit vol dans: het land van regen ziet altijd ergens een zonnestraal!

In de pauze wordt rondgegaan met een rijk versierde ramshoorn, waaruit ieder een snuifje tabak neemt: symbool van saamhorigheid, vredespijp. Er wordt in de pauzes ook geschonken, geklonken en gedronken – wat dacht u nou? – maar het gaat met mate. Wie zich liever aan tafelwijn of jus d'orange houdt, wordt daar niet op aangekeken. En wie straks niet zelf auto hoeft te rijden kan whisky nemen. Maar alles blijft in de beheerste stijl van het Koninklijk Genootschap en precies elf uur valt het laatste dankwoord. We voelen ons weer helemaal Schot en gaan met handdrukken, lachtjes en dankbare woordjes uiteen.

Buiten heeft het opgehouden te sneeuwen, maar de weg is nog niet zonder gevaar. Zo glijden we voorzichtig door de nacht: langs Loch Lomond, Loch Long, Loch Fyne en Loch Awe naar ons heerlijke dorp. Om goed één

uur rijdt de dokter de steile weg op naar ons huis en slaat – beleefdheid van weerskanten – de invitatie voor een afscheidsdronk af. Op kousevoeten sluipt schrijver dezes naar boven, zonder zelfs de honden wakker te maken, kleed zich uit in de badkamer en merkt dat hij nu maar één paar sokken aan heeft. Het andere paar is dus tijdens het goochelnummer verdwenen: in het land van Paul Daniels staat men voor niets. – Om 1 uur 23 schuift hij onhoorbaar in bed en slaapt vast, wanneer vrouwlief het lichtje aandoet om te zien of hij nu nog niet thuis is.

¹⁾ tartan = combinatie van ruiten en kleuren in de Schotse wollen stof —
²⁾ kilt = Schotse rok, door mannen gedragen — ³⁾ clan = totale familie plus aangetrouwden — ⁴⁾ spreek uit: pieberik

Van de brochure

U groeten

Claudia en Pudens

door D. W. L. Milo, is nog een beperkt aantal voorradig.

U kunt deze brochure bestellen door overmaking van f 6,— op postgiro 575663 t.n.v. G de Kruijff, Waterhoenlaan 60, 3704 GZ Zeist. (Met vermelding „Claudia”).

Over oorlog en bevrijding

Na de bevrijding

*Schoon en stralend is, gelijk toen, het voorjaar,
Koud des morgens, maar als de dagen verder
Opengaan, is de eeuwige lucht een wonder
Voor de geredden.*

*In 't doorzichtig waas over al de brake
Landen ploegen weder de trage paarden
Als altijd, wijl nog de nabije verten
Dreunen van oorlog.*

*Dit beleefd te hebben, dit heellijfs uit te
Mogen spreken, ieder ontwaken weer te
Weten: heen is, en nu voorgoed, de welhaast
Duldloze knechtschap —*

*Waard is het, vijf jaren gesmacht te hebben,
Nu opstandig, dan weer gelaten, en niet
Eén van de ongeborenen zal de vrijheid
Ooit zo beseffen.*

Hoewel het bovenstaande gedicht erg bekend is, neem ik het toch nog maar eens over. Ik vind dat het terecht een plaatsje in Opbouw krijgt. Wij gaan als Nederlanders herdenken dat ons land veertig jaar geleden werd bevrijd en ik wil daar op mijn manier aandacht aan schenken; in mijn vorige artikeltjes heeft de invloed daarvan al geklonken, denk ik, maar nu wil ik mij meer speciál bezig houden met het onderwerp oorlog en bevrijding.

Uit de meters en nog eens meters literatuur moet ik een keuze doen, en die zal uiteraard zuiver persoonlijk zijn. Die keuze wordt méé bepaald door wat mij maar steeds blijft en wat ik al eerder heb geciteerd uit het gedicht „Vrede” van Leo Vroman:

*Kom vanavond met verhalen
dat de oorlog is verdwenen,
en herhaal ze honderd malen,
honderd malen zal ik wenen.*

Voor een goed begrip: het gaat daarbij niet om mij; ik heb persoonlijk niet zo veel reden om daarbij te huilen, maar er zijn erg veel mensen voor wie dat wél geldt. Is de oorlog echt verdwenen? Allereerst zijn er mensen, bij wie zulke verschrikkelijke herinneringen leven, dat zij geen „vrede” kunnen vinden; in de tweede plaats zijn wij als mensen er nog steeds niet in geslaagd hier op aarde een toestand te scheppen die ook maar enigszins de naam van vrede verdient.

Misschien hebben sommige lezers er iets aan als ik even een korte toelichting geef bij het gedicht van Bloem. Het woord „toen” in de

EX LIBRIS

DOOR
T. HOEKSTRA
ZWOLLE

eerste regel duidt op de meidagen van 1940; 's morgens is het nog koud, maar later op de dag wordt het mooier weer. „De nabije verten” lijkt een paradox; hier worden twee woorden gecombineerd die in feite een tegenstelling inhouden. In de verte is het geluid van de oorlog nog te horen, kanongebulder bij voorbeeld, maar juist doordat het zo goed te horen is, komt die verte dichterbij: Net zoals wij in de oorlog over een afstand van zo'n zestig kilometer 's nachts het vuurwerk van de Duitse luchtafweer konden zien, daardoor kwam de Groningse kust veel dichterbij.

Een tweede gedicht dat ik u vandaag wil voorleggen, is minder bekend. Het toont aan

dat er wel degelijk een besef leefde dat de oorlog op komst was; Roland Holst is echt niet de enige schrijver geweest die dat gezien heeft.

Zwaar weer op til

*Bang eerst, dan dood, thans van angsthijgen
hoorbaar al, viel de stilte na
rukwind op rukwind in. Geen zwijgen
verzwijgt meer wat elk weet: weldra
gaat de storm van het lot opsteken.
Nog slaapt het uur, maar wild en ijl
weerlichtte boven de grensstreken
al het onheil.*

*De vale ontelbrén, die geen wereld
hadden dan deze late: afschuw
verdorde hen, en wanhoop dwerelt
van her en der de ellendigen nu
het oude westen langs, vergeetnen
des levens reeds, en enkel nog,
rand en afgrond voor de bezeetnen
in hun aantocht.*

*En dezen, wanend zich verkoornen
van dat wild lot: wat hen doorwoedt
het is de roes des doods, het toornen
over de zwichtenden, de gloed
die roekelozen tot ijkoortsen
aanblaast, en onder dof gezang
den roetwalm injaagt van de toortsen
van de ondergang.*

*De ophanden storm zal hol uitruisen
als straks het ondergraven Kruis
omver zakt, en die hakenkruisen
zijn stukgerateld, en het Huis
Europa puin is. — Heerst, fanatisch
aanbeden, in een stalen kou
de maansikkel dan Aziatisch
boven Moskou?*

(A. Roland Holst; 12 aug. 1939)

Aandachtig lezen is nodig om dit gedicht goed te proeven en te begrijpen. Ik wijs op het beeld van het onweer dat we soms voelen aankomen, de lucht is drukkend, de stilte voor de storm. In de verte hebben we de bliksemflitsen al gezien. Dan, in de tweede strofe, de beschrijving van de vluchtelingen, vaal, kleurloos in hun armoede. Ik denk speciaal aan de wanhopige Joden die radeloos een vluchtweg over zee probeerden te vinden. De bezetenen zijn de Germanen uit het oosten, de Duitsers, die zich als uitverkorenen beschouwden en die op bijeenkomsten als in Neurenberg op haast mystieke wijze werden opgezweept: grote massa's die zich in de ban lieten brengen door Wagneriaanse muziek, toortsen in de nacht en heel de sfeer die op sommige films nog goed is waar te nemen. Het is hun ondergang geworden, maar ook de ondergang van miljoenen anderen. Geen „Sieg”, geen „Heil” meer! Toch hebben ook velen die catastrofe niet zien aankomen; zij hoopten „neutraal” te kunnen blijven. Maar ik hoop nu dat de „ongeborenen” uit het gedicht van Bloem, die de vrijheid niet zó beseffen als degenen die de oorlog bewust hebben meegemaakt, wél zullen inzien dat neutraliteit onmogelijk is! Elk mens heeft zijn verantwoordelijkheid; er is geen tussenweg mogelijk als het gaat om de keuze tussen goed en kwaad! En dat het om die keuze ging, dat hebben velen te laat gezien, sommigen hebben dat zelfs nooit gezien.

Kerk en Recreatie Enter

Kerk en Recreatie Enter bestaat uit een vijftal kerken: Geref. Kerk en de Herv. Kerk uit Enter, Chr. Geref. Kerk uit Almelo en de Ned. Geref. Kerk en de Chr. Geref. Kerk uit Hengelo. Afgevaardigden van deze kerken vormen samen de commissie Kerk en Recreatie Enter. Deze commissie zorgt voor alle voorbereidingen van een campingseizoen en tevens zorgt zij voor de teamledenwerving. Elk jaar weer zoeken wij jongelui, die twee weken van hun zomervakantie willen besteden aan het evangeliseren op camping Lindenweerd in Enter. Je komt dan terecht in een team van zeven à acht jonge mensen, die dan van allerlei activiteiten op de camping gaan organiseren. Zoals o.a. kampdiensten, zangdiensten, koffiebarns, kinderclubs enz.,

maar ook voetbal, volleybal vossejacht enz. enz. Wij hebben hiervoor een grote witte tent en drie caravans tot onze beschikking. Behoudens huishoudgeld, gebeurt dit werk geheel op vrijwillige basis. Natuurlijk sta je in zulk belangrijk werk niet alleen, allereerst is er begeleiding van een evangelist en daarnaast worden er in de commissie twee personen, per team, aangewezen, die de teams bij eventuele moeilijkheden proberen te helpen. Om je alvast een beetje voor te bereiden op die twee weken, wordt er meestal in mei een zgn. instructie-weekend gehouden. Heb je interesse en/of wil je meer inlichtingen? Bel of schrijf naar: Comm. Kerk en Recreatie Enter, p/a G. E. Hoekstra Meinen, secr., L. Saalbornstraat 2, 7558 ST Hengelo (O.), tel. 074-771230. De perioden voor 1985 zijn: 1e team: 29 juni—13 juli; 2e team: 13—27 juli; 3e team: 27 juli—10 aug.

Boekbespreking

Okke Jager,
„De dood in zijn ware gedaante”.
Uitg. Ten Have. Baarn.
222 blz. Prijs f 24,50.

Het is de hoogste tijd om aandacht te besteden aan het boek van Okke Jager „De dood in zijn ware gedaante”. Intussen is er nl. al een vervolg verschenen „Liever langer leven”. Dr Jager heeft wel een bijzonder vruchtbare pen.

Het eerste hoofdstuk „De uitstelbaarheid van de dood” begint nogal schokkend. Jager constateert al op de eerste pagina, dat de meeste doden niet door God opgeroepen zijn. Wijzelf begeven ons steeds weer moedwillig in gevaar. — Zelfdoding op termijn is algemeen geaccepteerd. Alleen bij bewuste suicide spreken we echter over zelfdoding.

De mens is zelf verantwoordelijk voor heden en toekomst van de samenleving. Daarom moeten wij met alle macht trachten de dood terug te dringen.

Over dit thema handelt dit boek. Veroudering en sterfte moeten we even resoluut bestrijden als

andere door mens en natuur veroorzaakte calamiteiten.

Jager wil dan ook niets weten van uitdrukkingen als: God nam hem weg op zijn tijd. Alsof de luchtverontreiniging van de hemel komt.

Naar twee kanten wil Jager zich verweren, zowel tegen de traditionele als tegen de moderne aanvaarding van de dood.

In hoofdstuk 2 „De werkelijkheid van de dood”, wijst Jager o.m. op de troosteloosheid van de dood. Niemand kan zich de immense eenzaamheid voorstellen waarin elk stervend mens door de tunnel gaat. De stervende neemt afscheid van zichzelf. Immers sterven is afscheid van het leven nemen en dat leven zijn wij zelf.

Jager meent, dat het een illusie is, dat op het moment van ons heengaan onze taak voltooid is. Als dat waar zou zijn, had Jezus zijn gestorven vriend Lazarus met rust moeten laten.

Ik vind, dat hij hier en ook elders wel wat erg vlug met zijn conclusies is.

In het 3e hoofdstuk worden we geconfronteerd met het bagatelliseren van de dood. Dat heeft, schrijft hij, door de eeuwen plaats gevonden. Bij de christenen krijgt dat ook nog een christelijk tintje. Zo wijzen de calvinisten erop, dat de eeuwige bestemming al voor de geboorte vast stond. Voor hen was sterven geen kunst meer.

Overigens wijst de wijze van spreken over de dood aan, dat het nog altijd een taboe is. Daarom spreekt men over „ad patres gaan”, „het hoekje omgaan”, „de kraaienmars blazen” enz. Door deze spottende uitdrukkingen wordt de dood lichter gemaakt, iets minder echt.

Als een van de oorzaken van de berusting noemt Jager de invloed der massamedia. Het gespeeld geweld versterkt de illusie van eigen onsterfelijkheid. Moord is zo normaal, dat 40% van de Zweedse kinderen van 6 tot 10 jaar gelooft, dat een mens alleen door moord kan sterven. Wanneer Opa is overleden vraagt het kind: wie heeft Opa doodgeschoten?

Jager wijst ook op de krantenberichten. Men spreekt over een rustige weekend, waar er waren slechts 2 verkeersslachtoffers.

Het tegennatuurlijke van de dood wordt ook verromantiseerd.

Het grootste raadsel in de geschiedenis van de christelijke wereld vindt Jager de voorchristelijke lijdzaamheid tegenover de dood. Alles wordt immers door God bepaald. Zondag 10 moet het dan natuurlijk bij hem ontgelden.

Liederen als „wat God doet dat is welgedaan” vinden bij hem geen genade.

Nog altijd leeft bij ons de taaie dwanggedachte: wanneer het leven ons niet mishaget, mag de dood ons ook niet mishagen, want deze komt uit de hand van dezelfde Meester.

En dan de rouwadvertenties. Men doet alsof God alles bepaalt. Maar God is te goed om overal goed voor te zijn.

Het bagatelliseren van de dood heeft een schijn van bestaansrecht.

De dood is er niet meer, want Christus heeft hem overwonnen. Het laatste hoofdstuk „De herwaardering van de dood” beslaat bijna de helft van zijn boek.

De nieuwe theologie, merkt Jager op, wil wel niets weten van de traditionele berusting, maar is toch ook weer in het oude spoor gekomen. En zelfs tot meer dan berusting. De herwaardering van de dood is uitgelopen op de verheffing van de dood tot iets waardevols. Jager noemt daarbij een elftal vormen van herwaardering, zoals verbioliseren van de dood, de lof der eindigheid, de bereidheid om plaats te maken, de stervensbegeleiding en het leerzame lijden.

In dit hoofdstuk brengt hij, evenals in andere, de kernbewapening ter sprake. Hij spreekt hier over de zelfvernietigingsdrang van het westen.

In de epiloog merkt hij op, dat er een tijd komt, dat de dood het lot van alle lotsbeschikkingen gaat delen: de mens neemt het niet meer. Wij moeten anders tegen de dood en het leven leren aankijken. Deze twee passen niet in één band, omdat dood en leven volstrekte tegenstellingen zijn. Later zal „Liever lang leven” (het is inmiddels uitgekomen) laten horen hoezeer het leven meer toekomst toekomt.

En dan nog de slotzin: zolang het leven waard is geleefd te worden, is het ook waard verlengd te worden.

Het boek van Jager is vaak boeiend om te lezen. Er blijkt ook zijn enorme belezenheid uit. Zijn taalgebruik is aantrekkelijk. Soms wel wat speels en niet altijd van overdrijving vrij te pleiten. Zijn conclusies trekt hij nog al eens te vlot.

Het op één lijn plaatsen van zelfdoding en het hebben van risikante leefgewoonten, en dat is bij hem een belangrijk gegeven, plaatst hij ten onrechte op één lijn. Dat is net zo min het zelfde als doodslag en dood door schuld identiek zijn.

Met de Bijbel gaat hij vaak op merkwaardige wijze om.

Zo schrijft hij op blz. 74: „Berusting is uiteindelijk de zonde tegen de Heilige Geest die niet vergeven kan worden, omdat deze zonde zichzelf als een deugd beschouwt.

Aan tal van Bijbelse begrippen

Administratie

Administratie-adres:
Postbus 84.
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 47,— per jaar of f 25,— per halfjaar.
Voor studenten f 38,— p. jaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

geeft hij een andere, naar het mij voorkomt onjuiste inhoud.

Het ergste is wel, dat hij ook meedoet aan de mode van deze tijd, het loochenen van Gods almacht. Voor hem is God niet meer de almachtige. Na Auschwitz is God de lijdende en machteloze, die overschreeuwd wordt door de dood. Hij ontkent dan ook, dat de dood al verslagen is. Dat zou te kort doen aan de verschrikking van de dood. God zal wel eens almachtig worden, maar Hij is het nog niet. Hij is nog gewikkeld in een gevecht met allerlei tegenmachts, waarvan de dood de meest vijandige is. Het is allemaal erg interessant om te lezen.

Toch zijn er veel vraagtekens te plaatsen, omdat de bijbelse fundering zwak is.

J. Meulink, Enschede

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerken van Marknesse en Zwartsluis

Door de kerkeraden werd een beroep uitgebracht op ds W. in 't Hout van Doetinchem/Velp.

Beroepbaarstelling

De regio Noord-Holland heeft op 29 maart j.l. preparatoir geëxamineerd en beroepbaar gesteld student J. van Atten, Rosmolenstraat 58a te Zaandam, postcode 1502 PG. Tel. 075-354537.

Redactie ontving

Dr B. Maarsingh, Numeri — een praktische bijbelverklaring; serie: Tekst en Toelichting; 182 blz., f 27,50; uitg. Kok, Kampen.

Gereformeerde politiek in de jaren '80 — GPV waarheen? Toespraken gehouden op de openbare vergadering te Zwolle op 26 januari 1985 door dr W. G. de Vries, prof. J. Kamphuis en prof. dr L. Doekes met een uitvoerig verslag van de daarop gevolgde bespreking. 70 blz., f 9,95; uitg. Vijlbrief, Haarlem.

Geeske Wiersma, Gebed voor mijn kinderen — Gedichten; 36 blz., f 8,90; uitg. Kok, Kampen.

Woordwerk. maart 1985; Schans 37, Werkendam.

Ds C. van de Velde, Een brief voor jou; 55 blz., f 9,75; uitg. Filippus, Postbus 695, 6800 AR Arnhem.

Dr H. Mulder, Lucas I — een praktische bijbelverklaring; serie: Tekst en Toelichting; 147 blz., f 23,50; uitg. Kok, Kampen.

Dr J. van Bruggen, De Bergrede — reisgids voor christenen; 92 blz., f 13,90; uitg. Kok, Kampen.

Dr F. L. Bos, Weg-wijzer worden — kerngezegden in dichtvorm; 88 blz., f 14,50; uitg. Kok, Kampen.

Arnold B. Hamer, Geborgenheid — Nagelaten gedichten; 64 blz., f 10,—; uitg. Kok, Kampen.

Ds H. C. Endedijk, Als je maar even tijd hebt — Dagboek voor jonge mensen. 168 blz., f 17,50; uitg. Kok, Kampen.

Draag
Uw
steentje
bij
voor
Opbouw

Geef een
adres door
van een
nieuwe
abonnee
— Dochter
— Zoon
— Familielid
— Vriend(in)?

Bouw aan Opbouw

○ kennismakingsnummers
○ abonnement

Naam

Adres

Postcode en plaats

Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder post-
zegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum

Uit breder kring

Studievereniging „Johannes Calvijn”

Op Deo Volente 20 april a.s. hoopt de Studievereniging „Johannes Calvijn” haar studiedag te houden.

Drs A. de Reuver uit Delft zal op deze dag spreken over de hoofdstukken 6 t/m 8 uit Boek 2 van de Institutie. Het thema van de middag is: Wet en Evangelie! De indeling van de middag ziet er als volgt uit:

13.30-14.00 uur: ontvangst met koffie. 14.00-14.15 uur: opening. 14.15-15.15 uur: lezing door drs A. de Reuver. 15.15-15.30 uur: theepauze. 15.30-16.30 uur: bespreking van de lezing o.l.v. drs A. de Reuver. 16.30 uur: sluiting. De kosten voor deze bijeenkomst bedragen f 7,50.

De studiedag wordt gehouden in de Reformatorische Bijbelschool te Zeist, Krakelingweg 10.

Wilt u meer informatie over de studievereniging, neem dan contact op met Marcel Bourgeois, Florijnlaan 27, 2242 RD Wassenaar, tel. 01751-12524.

Stichting Signaalkampen organiseert nieuw soort Jongerenkamp in Friesland voor 240 gulden

De Stichting Signaalkampen organiseert in de week van 6 tot 13 juli 1985 een nieuw soort vakantieweek in Friesland voor jongeren van 16, 17 en 18 jaar. De prijs bedraagt 240 gulden, all-in. Op het programma staan fiets- en kanotochten en een grootse kluun-estafette. Er zal overnachten worden in boerderij 'De Trye Peppels' te Osingahuizen.

Naast het Frieslandkamp worden tevens een tiental andere vakantiekampen georganiseerd. Twee kampen vinden plaats in de Achterhoek. Er is een kamp voor jongeren van 13, 14 en 15 jaar en een Fietskamp voor jongeren van 16, 17 en 18 jaar.

In Friesland worden naast het Frieslandkamp een viertal zeilkampen vanuit een boerderij georganiseerd voor jongeren van 13, 14 en 15 jaar. Voor jongeren van 16, 17 en 18 jaar zijn er vier zeilwerfkampen die praktisch alle elf steden van Friesland aandoen. Signaalkampen worden georganiseerd vanuit een christelijke optiek en op vrijwillige basis.

Een affiche en folders kunnen gratis worden aangevraagd bij: Stichting Signaalkampen, Postbus 5349, 1007 AH Amsterdam. Voor nadere informatie: Paul Sikkema, perscontacten, tel. 080-233747; Ada Bergsma, kamporganisatie, tel. 020-432684.

RPF-congres over anti-discriminatie

D.V. zaterdag 18 mei a.s. houdt Kader en Vorming een congresdag over het thema „Anti-discriminatie” in het congrescentrum „De Aker” te Putten. Tel. 03418-51887.

Een schriftelijke of telefonische opgave wordt op prijs gesteld. Voor een telefonische opgave kunt U terecht op de volgende nrs: 03412-56744 of 03451-15794. U kunt zich schriftelijk opgeven bij het partijbureau, postbus 302, 8070 AH Nunspeet.

Zoek je een kamer in Rotterdam?

de E.S.J.R. biedt je nu gezellige en goede woonruimten!

Voor inlichtingen: secr. E.S.J.R., Gratamastraat 6, 3067 SE Rotterdam, tel. 010-202437

- Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur ter drukkerij zijn.
- Advertenties met een foto of tekening 1 week voor verschijning van dit blad!

DRUKWERK

Kuize uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten

Bij geboorte
en huwelijk
ontvangt u een
felicitatie-
pakket.

**DRUKKERIJ
„STEENBERGEN”**
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

Aan onze adverteerders

Indien U voor het plaatsen van een advertentie ons een zgn. „print” toezendt, zijn wij genoodzaakt om extra kosten in rekening te brengen voor het maken van een MAT LEESBAAR NEGATIEF. Mocht U ons direkt een MAT LEESBAAR NEGATIEF kunnen leveren dan is ons dat zeer welkom en worden er geen extra kosten in rekening gebracht.

De drukker

Opbouw-uitgaven

„DE PLAATS VAN DE VROUW
IN DE GEMEENTE” tweede druk

Vanwege de aanhoudende vraag naar deze brochure is nu een herdruk verschenen. De prijs is f 4.50 per exemplaar, exclusief verzendkosten. Nieuwe bestellingen worden graag tegemoet gezien via onderstaande antwoordstrook.

De inhoud van bedoelde brochure is als volgt:

- Prof. Dr. D. Holwerda, Discussie-nota inzake vrouwelijke ambtsdragers;
- Ds. G. Janssen, De vrouw en het ambt in de kerk;
- Rev. Don. A. Codling, Vrouwen - ouderlingen?;
- Drs. H. de Jong, De plaats van de vrouw in de gemeente.

Verder zijn bij de administratie nog voorradig:

- Ds. M. R. van den Berg, Jeremia;
- Drs. P. J. van Kampen, Antroposofie.

ANTWOORDKAART

Gaarne ontvang ik:

..... ex. Prof. Dr. D. Holwerda e.a., De plaats van de vrouw in de gemeente. f 4,50.

..... ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij bijbelstudie) à f 10,—.

..... ex. Drs. P. J. van Kampen, Antroposofie à f 3,50.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten.

De ingevulde bon in een open envelop te zenden naar: Administratie Opbouw, Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.